

УДК 343.72 (477)

Варналій Захарій Степанович

доктор економічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Варналий Захарий Степанович

доктор экономических наук, профессор

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

Varnalii Zakharii

Doctor of Economics, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Самвелян Олександр

студент спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Самвелян Александр

студент специальности 072 «Финансы, банковское дело и страхование»

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Samvelyan Oleksandr

Student of the

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВОМУ ШАХРАЙСТВУ В СИСТЕМІ

ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ ФИНАНСОВОМУ МОШЕННИЧЕСТВУ В

СИСТЕМЕ УСИЛЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

УКРАИНЫ

PREVENTION OF FINANCIAL FRAUD IN THE SYSTEM OF

STRENGTHENING FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE

Анотація. У даній статті висвітлюється вплив різноманітних недоброчесних фінансових махінацій на систему безпеки України в умовах глобалізації, а також демонструється актуальність удосконалення усієї системи взаємовідносин між юридичними та фізичними особами як підґрунтя для формування цілісної економіки держави. У зв'язку з цим розглянуті суперечності трактування шахрайства у науковій літературі та правових документах. Також були виокремлені передумови появи та еволюції шахрайств, що призводять до занепаду економічного розвитку та ускладненню становлення підприємницької діяльності. Додатково зафіксовані тенденції шахрайства в сучасних умовах економічної течії, що в основному проявляються як махінації у страховій, банківській та інтернет галузях. Саме через виокремлені в статті чинники необхідно впроваджувати зміни та використовувати різні методи для вдосконалення фінансової безпеки України, саме цьому і присвячена велика частка даної роботи. Під час підготовки були використані різноманітні методи дослідження, що допомогло детальніше вивчити тему та грамотно її викласти. Спостереження, узагальнення, аналіз – методи, що були задіяні під час визначення сутності шахрайства та способів його здійснення. Порівняльний, факторний, візуальний, статистичний та діалектичний методи були використані при аналізі передумов та тенденцій фінансових махінацій на ринку. А за допомогою дедукції та абстрагуванню були визначені шляхи запобігання фінансовому шахрайству.

Ключові слова: шахрайство, фінансові махінації, фінансова безпека, глобалізація, система взаємовідносин, еволюція, економічний розвиток, підприємницька діяльність, економічна течія.

Аннотация. В данной статье освещается влияние разнообразных неблагоприятных финансовых махинаций на систему безопасности

Украины в условиях глобализации, а также демонстрируется актуальность усовершенствования всей системы взаимоотношений между юридическими и физическими лицами как основа формирования целостной экономики государства. В связи с этим были рассмотрены противоречия трактовки мошенничества в научной литературе и правовых документах. Также были выделены предпосылки появления и эволюции мошенничества, приводящие к упадку экономического развития и усложнению становления предпринимательской деятельности. Дополнительно зафиксированы тенденции мошенничества в современных условиях экономического течения, которые в основном проявляются как махинации в страховой, банковской и интернет-отраслях. Именно через выделенные в статье факторы необходимо внедрять изменения и использовать различные методы совершенствования финансовой безопасности Украины, именно этому и посвящена большая часть данной работы. В ходе подготовки были использованы различные методы исследования, что помогло подробнее изучить тему и грамотно её изложить. Наблюдение, обобщение, анализ – методы, задействованные при определении сущности мошенничества и способов его осуществления. Сравнительный, факторный, визуальный, статистический и диалектический методы использовались при анализе предпосылок и тенденций финансовых махинаций на рынке. А с помощью дедукции и абстрагирования были определены пути предотвращения финансового мошенничества.

Ключевые слова: *мошенничество, финансовые махинации, финансовая безопасность, глобализация, система взаимоотношений, эволюция, экономическое развитие, предпринимательская деятельность, экономическое течение.*

Summary. *This article highlights the impact of various unfair financial machinations on Ukraine's security system in the context of globalization, as well as demonstrates the urgency of improving the entire system of relations between legal entities and individuals as a basis for forming holistic economy. In this regard, the contradictions in the interpretation of fraud in the scientific literature and legal documents are considered. There were also highlighted preconditions for the emergence and evolution of fraud, which lead to the decline of economic development and complicate the formation of entrepreneurial activity. We have included the tendencies of fraud in the current conditions of economic flow, which are mainly manifested as fraud in the insurance, banking and Internet industries as well. It is because of the factors highlighted in the article that it is necessary to implement changes and use different methods to improve the financial security of Ukraine, and this is what a large part of this work is devoted to. To complete this paper, we have used various research methods to study the topic in more detail and present it competently. Observation, generalization, and analysis are methods that were used in determining the nature of fraud and ways to implement it. Comparative, factorial, visual, statistical and dialectical methods were used in the analysis of the preconditions and trends of financial fraud in the market. And with the help of deduction and abstraction, ways to prevent financial fraud were identified.*

Key words: *fraud, financial fraud, financial security, globalization, system of relations, evolution, economic development, entrepreneurial activity, economic current.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день економіка є однією з рушійних сил розвитку будь-якої країни: починаючи з «великих держав» до країн, що розвиваються. Від неї залежать як міжнародні відносини, зовнішньоекономічна політика, так і внутрішні процеси, рівень життя населення.

Вчені-фінансисти, економісти протягом всієї історії людства вивчають цю галузь, її відбиття на безліч соціальних та політичних процесів у світі, та намагаються знайти необхідні важелі впливу для вдосконалення цієї галузі.

Науковці у своїх дослідженнях виділяють різноманітні фінансові шахрайства, що все частіше зустрічаються як у звичайному побутовому житті, так і під час ведення бізнесу, налагодженню комунікацій, у роботі в страховій, банківській, інтернет та будь-яких інших галузях. Одним з головних майданчиків для здійснення подібних незаконних дій є мережа інтернет. Вона дає нам безліч як позитивних, так і негативних можливостей, адже це вільний плацдарм, де відповідальність набагато менша, ніж у реальному житті. На жаль, існує безліч додатків, які можуть забезпечити майже повну анонімність махінатору при скоєнні злочину, що робить виявлення та боротьбу з цим явищем дуже складним. А головною сферою для здійснення подібних операцій є як раз фінансова сфера. Проте різноманітність чинників, що обумовлюють появу даних махінацій майже унеможлиблює повне усунення даної проблеми. Саме цим зумовлена необхідність зміцнення фінансової безпеки України завдяки впровадженню та використанню сукупності методів запобіганню фінансовому шахрайству.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фінансовий ринок України та махінації на ньому досліджували різні вітчизняні науковці: Барановський О.І. [1], Ігнатюк А.І. [11], Ковтун Н.В. [10], Мельник О.О та Климко Т.Ю. [9], Назаренко П.Г. [3], Пікус Р.В. [11], Плешакова Н.А. [12], Чернявський С.С. [4], Чорнуцький С.П. [13] та інші.

Водночас, економіка та разом з тим і фінансовий ринок швидко змінюються, тому є необхідність постійного аналізу сучасних тенденцій, щоб вміти визначати сьогоденні проблеми та знаходити методи їх

вирішення. Все вищеназване і стало підґрунтям для визначення мети дослідження.

Мета роботи. Метою дослідження є дослідження тенденцій у фінансових шахрайств в Україні, а також визначення основних шляхів їх запобігання.

Треба розуміти, що для детального аналізу рівня фінансової добросовісності в країні треба чітко визначити що розуміють під фінансовим шахрайством, і чи справді це є проблемою в сучасних умовах нашого соціально-економічного життя. Коли ми говоримо про такі речі як шахрайство, то неодмінно повинні звертатися до Кримінального кодексу України [6; 7]. В даному випадку нас цікавлять дві статті. По-перше, стаття 190, яка визначає шахрайство як «Заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою». По-друге, стаття 222, яка більше конкретизує увагу саме на фінансовій сфері, обумовлює шахрайство як «Надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків у разі відсутності ознак злочину проти власності». Однак у правовому полі є своя недоробка. Вона полягає в тому, що серед названих у статті 222 фінансових установ немає страхових компаній. Вони, як відомо, можуть виступати і як кредитори, і як дебітори. Саме тому вони залишаються незахищеними в даному питанні.

Тим не менш, в суспільстві під шахрайством мають на увазі більш широке поняття. Адже так називають не тільки шляхи заволодіння чужим майном, а й схеми спрямовані на зменшення власних витрат завдяки маніпулюванням з офіційними звітами, що часто зумовлено такими факторами як хабарництво та зловживання службовими привілеями й функціями. В цьому контексті важко не погодитися з Чернявським С.С.,

який стверджує, що наслідками махінацій може бути не лише отримання чужого майна, а здобуття власної корисності (не завжди прямої) завдяки омани певної особи або групи осіб [4].

Окрім цього можна навести думку Чорнуцького С.П., який визначає шахрайство як певні «порушення допущені свідомо чи внаслідок бездіяльності з метою отримання посадовою особою власної вигоди чи створення вигоди третім особам, що призвели або призведуть до шкоди внаслідок втрати державних ресурсів чи їх недоотримання» [13]. В той час як Мельник О.О. та Климко Т.Ю. [9] стверджують: «шахрайство – це будь-які незаконні дії, що характеризуються обманом, приховуванням або зловживанням довірою. До шахрайства не відносяться ті дії, що виконуються під тиском сили або погрози використання сили. Шахрайство здійснюється юридичними та фізичними особами з метою отримання грошей, власності або послуг, ухилення від сплати грошових коштів або надання послуг, чи в цілях особистої або корпоративної наживи».

Таким чином, можна узагальнити, що фінансове шахрайство - це сукупність заходів спрямованих на отримання особистої винагороди зазвичай у вигляді майна третіх осіб завдяки їх обману та приховуванню певних даних.

Проаналізувавши сучасний фінансовий ринок ми можемо констатувати, що природа виникнення шахрайства «тримається на трьох стовпах», а саме на тиску, можливості та виправданню. Це ще називають «трикутник шахрайства». Вперше його описав американський соціолог та кримінолог Дональд Крессі у своїй книзі «Гроші інших людей: дослідження соціальної психології розкрадання» [23] в 1953 році. Розберемо кожен з трьох пунктів окремо.

Тиск представляє собою мотивацію людини, яка зазвичай базується на нестачі грошових ресурсів. Це може бути пов'язано як просто з погано оплачуваною професією, так і з економічною кризою у державі чи в світі.

Плешакова Н. А. підкреслює, що на слабкий стан фінансового сектору вказує: дефіцит бюджетів усіх рівнів, недосконалість міжбюджетних відносин, втрата довіри населення до банківських установ та національного капіталу [12]. А стан безпеки проаналізованого нами сектору залежить за даними Барановського О.І. [1] від наступних показників: рівню монетизації економіки, рівню і темпу інфляції, розміру обігових коштів підприємств, швидкістю обігу коштів на ринку, обсяг заборгованості. Це все призводить до масового банкрутства банків, підприємств та звичайних громадян. Тому в такий період людина частіше погоджується на якісь авантюри щоб вийти з кризового стану і стабілізувати власний рівень фінансового забезпечення. Цим і користуються шахраї, тому їхня діяльність суттєво зростає під час економічних криз.

Повертаючись до нашого «трикутника» розберемо виправдання. Це як шахрай вибілює свої дії. В цьому випадку це більше стосується невеликих махінацій. Багато людей вважають, що компанія в котрій вони працюють в рази багатша за них самих, тому з неї нічого не трапиться якщо працівник трошки прибере до своїх рук кілька одиниць того чи іншого ресурсу та блага. Але таких невеликих махінацій дуже багато, та в підсумку це сильно впливає на фінансовий стан підприємства. Згідно з дослідженням аудиторської компанії Kreston GCG [19] більш ніж половина опитаних українських компаній стикалася з фактами шахрайства з боку працівників. Більш того було з'ясовано, що чим більша компанія, тим більша ймовірність наявності такої діяльності в неї. А втрати від такої поведінки працівників досягають від 5 до 15% доходу компанії.

І остання складова «трикутника» це можливість. Тут все просто, ті незроблені кроки для забезпечення своєї безпеки, чи безпеки підприємства, буде використовуватися проти вас. Тут грає психологічний чинник, на якій і базується основа для здійснення шахрайських схем. Суть в тому, що

людина влаштована так, що завжди хоче і прагне більшого, але при цьому не хоче сильно напружуватися. Тому як тільки виникає можливість людина намагається схитрувати, обдурити та використати свій шанс заробити гроші. Часто трапляється і таке, що навіть коли людина вже зіткнулася з проявом таких маніпуляцій на власному досвіді, вона все одно продовжує вірити в здатність легкої наживи, і як наслідок вкладає кошти в «непрозорі» схеми, або ділиться особистими даними з тими, хто прагне використати їх у власних жадібних цілях.

Також на рівень фінансового шахрайства впливають і правові чинники. В Україні є проблеми пов'язані як з недосконалістю законодавчої бази, так і з правовою необізнаністю населення. Суть в тому, що довести факт махінації в нашій країні викликає неабиякі труднощі, адже ніхто насильно не змушував людину видавати свої дані або перераховувати гроші. Це все відбувається на добровільній основі, тому людина сама несе відповідальність за свої вчинки. Отримаємо ситуацію коли операції фінансових маніпуляторів не суперечать нормам українського законодавства. Більш того навіть якщо вдається доказати факт шахрайства, то далеко не завжди це карається позбавленням волі, найчастіше ініціатор такої нелегальної діяльності просто виплачує штраф. Тому в наслідку шахрай потім може знов почати займатися своєю діяльністю. З іншого боку велика частка населення України не має правової освіченості. Під цим розуміється незнання основ таких правових документів як Кримінального кодексу України, Конституції України. За результатами опитування Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова для проєкту Центру політико-правових реформ [17] майже половина населення (а саме 47%) взагалі не читали Конституцію України, а 32% читали лише окремі частини та підрозділи.

Як ми вже з'ясували, виявити прояв шахрайства доволі складно через те, що на його появу впливає велика купа різних чинників, а доказати в суді провину шахрая вдається далеко не завжди. Саме тому в Україні немає чіткого спрямування до зменшення рівня махінацій на фінансовому ринку, це можемо побачити в табл. 1:

Таблиця 1

Тенденції рівня шахрайства на фінансовому ринку

Рік	Кількість кримінальних правопорушень з фактом шахрайства
2015	36468
2016	28848
2017	30410
2018	28046
2019	30104
2020	26830

Джерело: складено авторами за даними Єдиного державного реєстру судових рішень [15], та за статистичними даними щодо розслідування Національною поліцією України загальнокримінальних злочинів у 2020 році висвітлених на сайті naspravdi.today [16]

Однією з головних галузей здійснення фінансових махінацій є страховий ринок. Проблема в тому, що махлюють як страхувальники, так і страховики. Почнемо з перших. Зазвичай це відбувається при отриманні виплати через інвалідність. В переважній більшості випадків застосовується наступна схема: позичальник отримує великий кредит щонайменше на 50 тисяч доларів США в банківській установі. Авжеж після цього він повинен піти до страхової компанії (СК) зі страхування життя та укласти з нею договір. За умовами таких договорів страхове відшкодування виплачується при смерті страхувальника, чи при встановленні йому інвалідності першої групи. Для розуміння картини до першої групи інвалідності відносять осіб, які повністю втратили

працевдатність і вимагають постійної опіки. Вигодонабувачем стає банк, який при страховій події отримує відшкодування у розмірі рівному заборгованості за кредитним договором. Після цього проходить певний період часу і до страхової компанії звертається позичальник з документами підтверджуючими встановлення йому першої групи інвалідності. Страховик виплачує необхідну суму банку і діло закрито. Але махінація полягає в тому, що встановлення наявної групи інвалідності не відповідають критеріям зазначеними в Інструкції про встановлення груп інвалідності [5]. Однак довести факт шахрайства надзвичайно складно. Адаже для цього як мінімум треба довести, що проведена медична експертиза є неправдивою, а для цього потрібно провести додатковий аналіз страхувальника з перевіренням лікарем.

Також шахрайські дії проявляються при здійсненні страхової діяльності організаціями, які не мають ліцензії й фактично не можуть називатися страховими компаніями. Для прикладу можна згадати випадок, який трапився з Ільдаром - блогером мільйонником. Він спеціалізується на автомобілях і одного разу з ним трапилася наступна ситуація. Він купив собі автомобіль та хотів його застрахувати. Він це вже робив багато разів, тому і проблем ніяких виникнути не повинно було. Він зв'язався зі страховиком, вони уклали договір й все начебто було нормально. Але приблизно через півроку він потрапив в ДТП. І коли настав час страхової виплати з'ясувалося, що ця страхова компанія є несправжньою. Вона просто взяла назву дійсної СК змінила одну літеру і не уважні люди почали потрапляти до їх пастки. Через медійність Ільдара ця ситуація швидко поширилася в інтернеті, але все ж таки повернути він свої гроші не зміг. І таких випадків насправді дуже багато. Всі ці інциденти змушують всіх учасників страхових послуг ставитися з певною недовірою один до одного. Як зазначали Пікус Р.В. та Ігнатюк А.І. у своїй праці [11] саме страхове шахрайство в купі з низьким рівнем надійності СК обумовлюють низький

рівень розвитку страхового ринку в Україні. Можемо в якості підтвердження привести дані стосовно кількості СК на ринку (Табл. 2).

Таблиця 2

Кількість страхових компаній в Україні

Об'єкт	Рік						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Серпень 2021
СК всього	361	310	294	281	234	210	170
Life СК	49	39	33	30	24	20	17
Non-life СК	312	271	261	251	210	190	153

Джерело: складено авторами за даними опублікованими на сайті Національного банку України [22]

Можемо помітити тенденцію до зменшення кількості СК, що свідчить про стагнацію ринку. Тому беручи до уваги все вищесказане, можемо зазначити, що держава повинна вдосконалювати правову базу відносно страхового шахрайства, та використовувати досвід закордонних країн задля відновлення ринку.

Іншим популярним видом є шахрайства на фондовому ринку. Згідно Національної комісії з цінних паперів та фондових ринків (НКЦПФР) [20] кожен рік порушується 100-200 справ щодо маніпулювання цінами на фондовому ринку. В рамках моніторингу сумнівних фінансових проєктів НКЦПФР виявила діяльність групи осіб, які пропонують послуги громадянам з метою незаконного заволодіння коштами. Суть в тому, що дані особи представляються як всесвітньо успішні форекс брокери. Вони наголошують, що мають справи не лише в Україні, але й в провідних країнах світу, і таким чином приваблюють інвесторів які вкладають кошти в «успішні» проєкти. Також часто маніпулюють ринком завдяки проведенням операцій з самим собою. В такому випадку відкривають дві компанії, з однією виставляють заявки на продаж, а з іншого виставляють

заявки на покупку, таким чином компанії намагаються регулювати ціни на власні компанії.

Проте найчастіше шахрайство в Україні проявляється в банківській сфері. Одна з потенційних схем це спеціальне оголошення себе банкрутом. В такій ситуації після реєстрації нового банку залучається якомога більша клієнтська база, яка вкладає гроші на депозит, також залучаються міжбанківські кредити. Після цього, при акумулюванні необхідної купи грошей, засновникам банку видавався надзвичайно великий кредит. В наслідку це робило банк неплатоспроможним, а засновники залишалися з грошима. Також можна виділити шахрайства в кредитних відносинах.

Проте, стрімке поширення пандемії COVID-19, і, як наслідок, закриття багатьох підприємств, магазинів, театрів тощо, призвело до збільшення здійснення безготівкових розрахунків. За даними офіційної Facebook сторінки НБУ [18] їх кількість зросла на 25,05% порівняно з минулим роком. Це пов'язано з тим, що велика частка населення почала купувати товари онлайн, де зручно сплатити все через картку. За тими ж даними НБУ 36,5% усіх операцій картою припадають саме на операції в Інтернеті. Тенденцію до збільшення кількості безготівкових розрахунків продемонстровано на рис. 1, а розподіл безготівкових операцій на рис. 2.



Рис. 1. Кількість операцій, здійснених з використанням платіжних карток, млн. шт.

Джерело: складено на основі [18; 21]



Рис. 2. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток у 2020 р.

Джерело: взято з даних НБУ [21]

Але при цьому всьому активізувалися й шахраї, адже люди часто вводять при покупці товарів свої дані на сумнівних сайтах, через це їх і розводять на гроші. Як повідомив регулятор, кількість таких випадків минулого року збільшилася, якщо порівнювати з 2019 роком — до 101 тис. проти 72 тис.

Дуже важливо не лише знати передумови виникнення шахрайства, а й вміти йому протистояти, але в нашій країні, на жаль, не дуже сильно поширені різні методи протидії шахрайству. Тому ми проаналізуємо можливі способи удосконалення і зазначимо, які методи вже запроваджені в державі, а які лише належить ввести.

В першу чергу необхідно покращувати обізнаність населення, адже більшість махінацій насправді відбуваються не через складні схеми на мільйони доларів, а через наївність та необережність звичайних громадян. І можемо зазначити, що в Україні вже, нарешті, почали займатися цим питанням. Це можна побачити на прикладі впровадження Всеукраїнської інформативної компанії з протидії платіжному шахрайству. Цей проєкт

запустив Національний банк з метою навчання українців базовим правилам безпеки як онлайн, так і офлайн платежів. Цей проєкт було реалізовано у липні 2020 року, під час якого за допомогою телебачення, радіомовлення, SMS, повідомлень у метро, на вокзалах і звичайних платежів за електроенергію розповсюджувалася інформація стосовно шляхів забезпечення власної безпеки. Проте такі заходи мало реалізовувати на декілька місяців, вони повинні працювати постійно, щоб у населення змінилося ставлення до обігу грошей [2].

Також необхідні активні дії з боку держави, вони повинні як безпосередньо, так і опосередковано впливати на рівень махінацій на ринку. Це вони можуть здійснити за рахунок удосконалення правової бази. Наприклад в нашій країні часто за шахрайство досить просто заплатити штраф, який нерідко навіть менше розміру самої махінації, в той час, як у Великобританії маніпулювання на ринку прирівнюють к таким діям як продаж наркотиків. Необхідним є створення єдиної інформаційної бази випадків шахрайства, це допоможе установам краще орієнтуватися в різних видах протизаконних дій. Також дієвим заходом є наявність Фонду гарантування вкладів, це спонукає населення більше вкладати власні гроші, що в наслідку призводить до ефективнішої роботи економіки.

Також для зменшення кількості порушень необхідно спонукати громадян переходити на безготівкову оплату, адже існує велика купа розкрадачів, які акцентують свою увагу саме на онлайн-махінаціях, можемо свідчити, що контролювати оплати карткою набагато легше ніж готівкою. Тому при повному переході на безготівкову оплату здійснювати шахрайські дії буде все складніше. А в купі з тим, що фінансова політика України все більше прямує до стандартів Європейського союзу; що проявляється в посиленні контролю за джерелами заробітку, і неможливості здійснити купівлю коштовних речей по типу нерухомості без надання відповідних відомостей; можемо свідчити про те, що в

найближчі часи ми можемо сподіватися на зменшення кримінального рівня на фінансовому ринку.

Проте найбільшу частку махінацій з грошовими потоками розкривають завдяки аудиту – перевірці усіх даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності з ціллю надання оцінки стосовно відповідності цих даних дійсності й відповідності чинному законодавству. Саме це є основним інструментом виявлення і в наслідку подолання фінансових маніпуляцій. Діяльність аудиторської компанії дуже складна та залежить від конкретної галузі або підприємства яку вони перевіряють. Але проаналізувавши дані [10], можемо виділити чотири принципи, які використовують аудиторські компанії для виявлення порушень [14].

Перший принцип – принцип круглих чисел. Суть полягає в тому, що зазвичай шахраї виводять саме круглі числа. Другий принцип – принцип зростання. Ідея в тому, що чим більше шахрай привласнює собі гроші, тим більше він хоче. Часто розмір цих махінацій збільшується відповідно до послідовності Фібоначчі. Третій принцип – принцип дупліційованих сум. Суть в тому, що шахраї дублюють суми, які хочуть вивести з компанії. Це робиться для того, щоб заплутати аудиторську компанію. Четвертий принцип – Закон Бенфорда. Спочатку треба зрозуміти на що вказує цей закон. Все почалося у 1881 році, коли С. Ньюкомб працював з книгою таблиць логарифмів. Він виявив, що сторінки на початку книги більш заслинені, ніж на інших сторінках, і це проявлялось майже на всіх екземплярах. Тоді він почав аналізувати цей випадок, адже не вірив, що це звичайний збіг обставин, і прийшов висновку, що при виборі будь-якого числа з таблиці фізичних та статистичних даних, вірогідність того, що це число буде починатися з 1 дорівнює приблизно 0,301. Однак 50 років потому американський вчений Ф. Бенфорд проаналізував великі сукупності даних (результати спортивних матчів, різних хімічних сполук, площі поверхні більш ніж трьохсот річок і купу всього іншого), і помітив

таку закономірність: чисел, що починаються з одиниці, значно більше, ніж всіх інших чисел. Цю закономірність він назвав «законом аномальних чисел», а потім закон, який він відкрив, отримав назву Закон Бенфорда. Згодом вияснилося, що цей закон діє в усіх одиницях виміру. Наприклад, якщо перевести отримані результати з гривень в долари, то закономірність не порушиться. І це характерно для будь-якої великої сукупності даних, сформованих природним шляхом. Тому цей закон почали використовувати аудитори. Якщо в документації є сильно відхилення від «еталону», то аудитори починають ретельніше перевіряти наведені суми.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи все вищенаведене можемо зазначити, що шахрайство в Україні проявляється в різних видах та в різних операціях, а передумови виникнення базуються на економічній, правовій та психологічній основі. І, на жаль, кількість такого типу правопорушень не стає меншою. Тому страждають як звичайні громадяни України, так і підприємства. Це призводить до того, що населення не довіряє державній владі та приватним установам, а вони в свою чергу не можуть розвивати ту чи іншу галузь, що уповільнює економічний розвиток. Саме тому необхідно зміцнювати рівень фінансової безпеки України завдяки: вдосконаленню правової бази, адже сучасна не дає змогу швидко та безпомилково визначати факт шахрайства; підвищенню рівня грамотності населення; використанню послуг аудиторських компаній; ретельнішому аналізу джерел прибутку населення, адже це допоможе зменшити рівень тінізації економіки; підвищенню рівня довіри до дій влади тощо.

Література

1. Барановський О.І. Банківська безпека – творчі дискусії з проблем суспільного розвитку [Текст]: [монографія]. К.: НІСД, 2004.
2. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації. Знання України, 2020. 423 [1] с.
3. Назаренко П.Г. Групи способів вчинення фінансових шахрайств, як елемент криміналістичної характеристики злочинів даного виду : наук. стаття. Запоріжжя : ЗНТУ, 2010. 11 с.
4. Чернявський С.С. Теоретичні та практичні основи методики розслідування фінансового шахрайства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 04.11.2010. Київ, 2010. 36 с.
5. Інструкція про встановлення груп інвалідності : наказ Міністерства освіти і науки від 14 листопада 2011 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11#Text>
6. Кримінальний кодекс України : Розділ XIV⁷ заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Стаття 190 від 04.10.2021 підстава - 2147а-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26. Ст. 13.
7. Кримінальний кодекс України : Розділ XIV⁷ заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Стаття 222 від 04.10.2021 підстава - 2147а-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26. Ст. 13.
8. Про заборону фінансових пірамід : Закон України № 1655-VII від 02.09.2014.
9. Климко Т.Ю., Мельник О.О. Корпоративне шахрайство: реалії сучасності. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 2 (46). С. 185-190.

10. Ковтун Н. Методи індикативної оцінки можливого шахрайства у фінансовій сфері. Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2011. № 123. С. 11-15.
11. Пікус Р.В., Ігнатюк А.І. Страхова освіта як фактор підвищення страхової культури суспільства. Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2015. № 133. С. 8-12.
12. Плешакова Н.А. Показники безпеки грошово-кредитного сектора як складова фінансової безпеки України. Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. № 8(149). С. 76-79.
13. Чорнуцький С.П. Суть і методика виявлення фактів фінансового шахрайства. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2011. № 7. С. 127-131.
14. Артем Ковбель: розкрити шахрайство у фінансовій звітності. Чотири прості способи. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/488484/artem-kovbel-rozkryty-shahrajstvo-u-finansovij-zvitnosti-chotyry-prosti-sposoby> (дата звернення: 14.11.2021).
15. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 11.11.2021).
16. Загальний стан злочинності та протидії їй на території України за 2020 рік (у порівнянні зі статистичними даними за 2013-2019 роки) URL: <https://naspravdi.today/uk/author/naspravdi-today/> (дата звернення: 11.11.2021).
17. Конституційні зміни щодо правосуддя: думка громадян України, червень-2019. URL: <https://dif.org.ua/article/konstitutsiyni-zmini-shchodo-pravosuddya-dumka-gromadyan-ukraini-cherven-2019> (дата звернення: 10.11.2021).
18. Національний банк у липні цього року запустив масштабну інформаційну кампанію #ШахрайГудбай. URL:

<https://www.facebook.com/NationalBankOfUkraine/posts/2674945119386310> (дата звернення: 14.11.2021).

19. Не спійманий - не злодій? Про шахрайство в українських компаніях.
URL: <https://kreston-gcg.com> (дата звернення: 10.11.2021).
20. НКЦПФР попереджає щодо шахрайських дій за участі квазіброкерів.
URL: <https://www.nssmc.gov.ua/nktspfr-poperedzhaie-shchodoshakhraiskykh-dii-za-uchasti-kvazibrokeriv/> (дата звернення: 14.11.2021).
21. Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток, 2020 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-2020-rik> (дата звернення: 14.11.2021).
22. У серпні ринок небанківських фінустанов поповнили вісім нових гравців, натомість 13 учасників залишили ринок – результати ліцензування та реєстрації. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-serpni-rinok-nebankivskih-finustanov-popovnilivisimnovihgravtsiv-natomist-13-uchasnikiv-zalishilirinok--rezultatilitsenzuvannya-tareyestratsiyi> (дата звернення: 11.11.2021).
23. Cressey, Donald R. (Donald Ray), 1919-1987. "Other people's money." Glencoe, Ill., Free Press [1953].

References

1. Baranovsky O.I. Banking security - creative discussions on the problems of social development [Text]: [monograph]. K. : NISS, 2004.
2. Varnaliy Z.S. Economic and financial security of Ukraine in the context of globalization. Kyiv: Knowledge of Ukraine, 2020. 423 [1] p.
3. Nazarenko P.G. Groups of ways to commit financial fraud as an element of forensic characterization of crimes of this type: science. article. Zaporozhye: ZNTU, 2010. 11 p.

4. Chernyavsky S.S. Theoretical and practical bases of methods of investigation of financial fraud: author's ref. dis. ... cand. jurid. Science: 04.11.2010. Kyiv, 2010. 36 p.
5. Instruction on the establishment of disability groups: order of the Ministry of Education and Science of November 14, 2011 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11#Text>
6. Criminal Code of Ukraine: Section XIV - measures of criminal law against legal entities. Article 190 of 04.10.2021 basis - 2147a-VIII. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 2001. № 25-26. P. 13.
7. Criminal Code of Ukraine: Section XIV - measures of criminal law nature against legal entities. Article 222 of 04.10.2021 ground - 2147a-VIII. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 2001. № 25-26. P. 13.
8. On the prohibition of financial pyramids: Law of Ukraine № 1655-VII of 02.09.2014.
9. Klimko T.Yu., Melnik O.O. Corporate fraud: the realities of today. Scientific Bulletin of Uzhgorod University. "Economics" series. 2015. Vyp. 2 (46). P. 185-190.
10. Kovtun N. Methods of indicative assessment of possible fraud in the financial sector. Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2011. № 123. P. 11-15.
11. Picus R.V., Ignatiuk A.I. Insurance education as a factor in improving the insurance culture of society. Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2015. № 133. P. 8-12.
12. Pleshakova N.A. Indicators of security of the monetary sector as a component of financial security of Ukraine. Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2013. № 8 (149). P. 76-79.

13. Chornutsky S.P. The essence and methods of detecting the facts of financial fraud. National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. Kyiv, 2011. № 7. P. 127-131.
14. Artem Kovbel: to reveal fraud in the financial statements. Four simple ways. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/488484/artem-kovbel-rozkryty-shahrajstvo-u-finansovij-zvitnosti-chotyry-prosti-sposoby> (access date: 14.11.2021).
15. Unified state register of court decisions. URL: <https://reyestr.court.gov.ua> (access date: 11.11.2021).
16. General state of crime and counteraction to it on the territory of Ukraine for 2020 (in comparison with statistical data for 2013-2019). URL: <https://naspravdi.today/uk/author/naspravdi-today/> (date of appeal: 11.11.2021).
17. Constitutional changes in the field of justice: the opinion of the citizens of Ukraine, June 2019. URL: <https://dif.org.ua/article/konstitutsiyeni-zminishchodo-pravosuddya-dumka-gromadyan-ukraini-cherven-2019> (access date: 10.11.2021).
18. In July this year, the National Bank launched a large-scale information campaign #ShahrayGudbay. URL: <https://www.facebook.com/NationalBankOfUkraine/posts/2674945119386310> (access date: 14.11.2021).
19. Not caught - not a thief? About fraud in Ukrainian companies. URL: <https://kreston-gcg.com> (access date: 10.11.2021).
20. The NSSMC warns against fraudulent activities involving quasi-brokers. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/nktspr-poperedzhaie-shchodoshakhraiskikh-dii-za-uchasti-kvazibrokeriv/> (access date: 14.11.2021).
21. Distribution of non-cash transactions using payment cards, 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpodil-bezgotivkovih-operatsiy-z-vikoristannyam-platijskih-kartok-2020-rik> (application date : 14.11.2021).

22. In August, the market of non-banking financial institutions was joined by eight new players, while 13 participants left the market – the results of licensing and registration. URL: <https://bank.gov.ua/en/news/all/u-serpni-rinok-nebankivskih-finustanov-popovnilivisimnovih-gravtsiv-natomist-13-uchasnikiv-zalishili-rinok--rezultatilitsenzuvannya-ta-reyestratsiyi> (appeal date: 11.11.2021).
23. Cressey, Donald R. (Donald Ray), 1919-1987. "Other people's money." Glencoe, Ill., Free Press [1953].